

УДК 94 : 329.438 (477.070) [Наше життя] «1922/1923»
DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2021.5.113>

Бортнік Тетяна¹

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИКУМУ ХОЛМЩИНИ ТА ПІДЛЯШШЯ, ВОЛИНІ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ «НАШЕ ЖИТТЯ» У 1922–1923 РОКАХ

Анотація: Проаналізовано роботу українських політичних діячів Холмщини, Підляшшя та Волині – членів Блоку національних меншостей у Сеймі та Сенаті Республіки Польща у 1922–1923 рр. Зосереджено увагу на діяльності Української парламентської репрезентації (УПР), так званого «Українського посольського та сенаторського клубу» на чолі із Антоном Васиньчуком, а згодом Семеном Підгірським. Висвітлено основні напрямки праці українських депутатів і сенаторів у контексті суспільно-політичної ситуації в польській державі. Стверджено, що тижневик «Наше життя» подавав детальну сеймову хроніку, звернення-заяви депутатів щодо покращення становища шкільництва, проблеми парцеляції земельних наділів, відновлення житлового та господарського фонду українських мешканців на Волині, Холмщині, Підляшші.

Ключові слова: тижневик «Наше життя», Холмщина, Підляшшя, Волинь, Блок національних меншостей, Українська парламентська репрезентація

Після поразки Українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. українські землі опинилися у складі чотирьох сусідніх держав. У той час як більша частина українських теренів у форматі УСРР стали частиною СРСР, Північна Буковина, Хотинський, Ізмаїльський та Аккерманський повіти Бессарабії увійшли до Румунії, Закарпаття відійшло до Чехословаччини. Водночас за підсумками Паризької мирної конференції 1919 р. Східна Галичина була тимчасово окупована Другою Річчю Посполитою, за умовами Ризького миру (березень 1921 р.) до цієї ж держави відійшли Західна Волинь, Полісся, Холмщина, Підляшшя, а за рішенням Ради послів великих держав у 1923 р. Східна Галичина була також остаточно закріплена за нею. Територія Східної Галичини була поділена на 3 воєводства: Львівське, Тернопільське та Станіславське. У той же момент на теренах Західної Волині та Західного Полісся були утворені Волинське і Поліське воєводства. Холмщина та Підляшшя увійшли до складу Люблінського воєводства.

У час, коли, здавалося б, українцям, що опинилися у складі Другої Речі Посполитої, слід було об'єднатися свої зусилля для спільного захисту у справі відстоювання національних інтересів, вже 1922 р. між галичанами, з одного боку, та холмцями, волинянами, підляшчуками та поліщуками – з іншого, виникли розбіжності. Якщо український політикум Східної Галичини, відмовляючись визнавати приналежність краю до Другої Речі Посполитої, вирішив бойкотувати вибори до сейму та сенату, запланованих

¹ Бортнік Тетяна Володимирівна – здобувач відділу новітньої історії Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України (Львів, Україна);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-2755>; e-mail: t.bortnik1976@gmail.com

на листопад 1922 р., то українська інтелігенція Холмщини та Підляшшя, Волині та Полісся навпаки вирішила консолідуватися задля спільної участі у них.

Місцеві політики зуміли сформувати Український центральний виборчий комітет, який був складовою частиною ширшого міжфракційного об'єднання Блоку національних меншин. У перші роки роботи українські депутати актуалізували низку важливих для української громади питань. Мова йшла, зокрема, про виділення коштів для відновлення порушених війною господарств, українського шкільництва, відновлення роботи православних церков тощо. Невиконання низки вимог українських діячів, пасивність частини їх проводу призвела до розколу всередині Української парламентської репрезентації (УПР). Вплив нестабільної суспільно-політичної ситуації у першій половині 1920-х рр. всередині Другої Речі Посполитої сукупно призвели до послаблення позиції українського політикуму, а отже – й відстоювання «українського питання».

Діяльність УПР особливо детально висвітлював часопис «Наше життя. Крайовий тижневик у справах політичних, культурних і суспільних», який виходив протягом 1921-1928 рр. у Холмі. Цей тижневик є важливим джерелом до вивчення політичного життя української громади Холмщини і Підляшшя, Волині та Полісся. На його сторінках було вміщено не лише інформаційні матеріали загальнонаціонального характеру, міжнародну хроніку, а й детальні звіти з роботи українських послів і сенаторів як в урядових структурах, так і на місцях під час зборів, віч. Хоча тижневик дещо менше уваги присвячував внутрішньопартійній ситуації, однак залишається одним із головних джерел до дослідження діяльності української політичної еліти відповідних регіонів.

Публікації радянського часу висвітлюють проблематику діяльності партій міжвоєнного періоду, які належали до лівого блоку та з позицій соціалізму, комунізму боролися за покращення життя селянства та робітництва. Це зокрема роботи М. Герасименка та Б. Дудикевича², І. Заболотного³, І. Васютя⁴, серед них можна виокремити публікації Г. Сизоненко⁵, С. Макарчука⁶, польських авторів (періоду існування соціалістичного табору) С. Кжикалі⁷, Р. Шафаліка⁸, В. Менджецького⁹.

Чимало розвідок виданих після 1990 року присвячені виборам 1922 і 1928 рр. до сейму та сенату Другої Речі Посполитої, консолідації українства, зокрема на Волині, Холмщині та Підляшші (які не бойкотували вибори 1922 р. на відміну від галичан), їх

² Герасименко М., Дудикевич Б. Боротьба трудящих Західної України за возз'єднання з Радянською Україною (1921-1939 рр.). Київ, 1955. 224 с.

³ Заболотний І. Нескорена Волинь: Нариси історії революційного руху на Волині. 1917-1939. Львів, 1964. 2013 с.

⁴ Васюта І. Формування робітничо-селянського союзу в революційній боротьбі на Західній Україні, 1921-1939. Львів: Видавництво при Львівському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа», 1988. 172 с.

⁵ Сизоненко Г. Сель-роб у боротьбі за возз'єднання. Львів: Каменярь, 1971. 174 с.

⁶ Макарчук С. Етносоціальне розвиток і національні відносини на западноукраїнських землях в період імперіалізму. Львов: Высш. шк., Изд-во при Львов. ун-те, 1983. 255 с.

⁷ Krzykała S. Z dziejów KPP na Lubelszczyźnie (1918-1923). Lublin, 1961. 297 s.

⁸ Ruch ludowy na Lubelszczyźnie. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez WK ZSL w Lublinie / Red. J.R. Szaflik. Lublin: Wydawnictwo Lubelskie, 1964. 409 s.

⁹ Мєдржецькі В. Воєво́дство волю́нське 1921-1939. Elementy przemian cywilizacyjnych, społecznych i politycznych. Wrocław: PAN Instytut Historii, Wydawnictwo Ossolineum, 1988. 202 s.

подальшої діяльності¹⁰. Окремі, здебільшого оглядові, сюжети національно-політичної діяльності української громади Холмщини та Підляшшя міжвоєнного часу є в працях Є. Пастернака¹¹, М. Горного¹², Ю. Макара¹³. Натомість більш вагомими є роботи Я. Цецика та М. Кучерепи¹⁴, Ю. Перги¹⁵, Г. Купріяновича¹⁶, М. Шуміла¹⁷, І. Соляра¹⁸, І. Беґея¹⁹. Однак, незважаючи на велику кількість публікацій про діяльність українського політикуму, як і правого, так і лівого спрямування, досі немає комплексної роботи, присвяченої роботі українських діячів, котрі увійшли до Сейму та Сенату Другої Речі Посполитої після виборів 1922 р. у складі Блоку національних меншостей. Тим паче відсутнє повноцінне вивчення такого важливого джерела для дослідження цієї проблематики як часопис «Наше життя. Краєвий тижневик по справам політичним, культурним і суспільно-економічним», який виходив у Холмі протягом 1921-1928 рр.

Мета статті: аналіз відображення діяльності українського політикуму із Холмщини та Підляшшя, Волині у 1922-1923 р. в Сеймі та Сенаті Другої Речі Посполитої на сторінках часопису «Наше слово».

¹⁰ *Зайцев О.* Представники українських політичних партій Західної України в парламенті Польщі (1922-1939 рр.) // Український історичний журнал. 1993. Вип. 1. С. 72-84; *Крамар Ю.* Парламентські вибори 1922 року в Польщі та участь у них політичних сил Західної України // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків: зб. наук. праць / Упор. М. Кучерепа. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. Т. 2. С. 115-124; *Цецик Я.* Участь українського населення Волині та Холмщини у парламентських виборах 1922 року // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків: зб. наук. праць / Упор. М. Кучерепа. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. Т. 2. С. 125-132.

¹¹ *Пастернак Є.* Нарис історії Холмщини і Підляшшя. Вінніпег, Торонто, 1989. 465 с.

¹² *Горний М.* Українська інтелігенція Холмщини і Підляшшя у ХХ ст. Львів, 2002. 324 с.; *Горний М.* Прометей Холмської землі: люди, які присвятили себе збереженню українства на Холмщині. Львів: СПОЛОМ, 2010. 230 с.

¹³ *Макар Ю.* Холмщина і Підляшшя в першій половині ХХ століття. Історико-політична проблематика. Львів: Інститут українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича, 2003. 88 с.; *Макар Ю.* Українська холмсько-підляська проблема у внутрішній політиці Другої Речі Посполитої // Україна – Європа – Світ. 2009. Вип. 3. С. 32-46; *Макар Ю., Горний М., Макар В., Салюк А.* Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя українців холмсько-підляських українців (1915-1947). Дослідження. Спогади. Документи. Чернівці: Букрек, 2011. Т. 1. Дослідження. 880 с.

¹⁴ *Кучерепа М., Цецик Я.* Українські національні партії на Волині (1921-1939 роки): у 2 частинах. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2011. Ч. 1. 304 с.; Ч. 2: Документи і матеріали. 292 с.

¹⁵ *Перга Ю.* Діяльність українського товариства доброчинності «Рідна хата» 1919-1930 рр. // Часопис української історії. 2014. Вип. 30. С. 95-100; *Перга Ю.* Суспільно-політичне життя українців Холмщини та Підляшшя 1918-1939 рр.: дис.... канд. іст. н. 07.00.01. Київ, 2016. 190 с.

¹⁶ *Kuprianowicz G.* Ukrainiskie życie kulturalno-oświatowe i ekonomiczne na Chełmszczyźnie i południowym Podlasiu w latach 1918-1926 // Rocznik Chełmski. Chełm, 1995. T. 1. S. 171-210.

¹⁷ *Szumilo M.* Działalność Antoniego Wasyńczuka w ukraińskim ruchu narodowym na Ziemi Chełmskiej i Podlasiu w latach 1919-1922 // Rocznik Chełmski. Chełm, 1999. T. 5. S. 171-190; *Szumilo M.* Antoni Wasyńczuk, 1885-1935. Ukraiński działacz narodowy i polityk. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2006. 147 s.; *Szumilo M.* Antoni i Pawło Wasyńczykowie – ukraińscy działacze narodowi z Chełma // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків: зб. наук. праць / Упор. М. Кучерепа. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. Т. 2. С. 56-64.

¹⁸ *Соляр І.* Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923-1928). Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2010. 150 с.

¹⁹ *Беґей І.* Українська лівця Галичини: теорія і практика (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.). Київ: УБС НБУ, 2015. 374 с.

Виклад основного матеріалу. За підсумками виборів до сейму та сенату 1922 р. представники Блоку національних меншин з теренів Холмщини та Підляшшя, Волині та Полісся отримало 57,3% та 61,8% голосів відповідно. Загалом від БНМ 20 депутатів-українців увійшло до сейму та 6 – до сенату²⁰. До Сейму з теренів Холмщини та Підляшшя пройшли такі кандидати: Павло Васиньчук, Йосиф Скрипа, Степан Маківка, Йосиф Дуда, а із загальнодержавного списку були обрані: Антон Васиньчук, Яків Войтюк²¹. З Полісся отримали мандати до Сейму: Василь Дмитріюк, Сергій Хруцький, а до Сенату – Іван Пастернак. На Волині у виборах до Сейму перемогли такі висуванці: Самійло Підгірський, Микола Пирогов, Марко Луцкевич, Василь Комаревич, Юрій Тимошук, Андрій Пашук, Тим. Приступа, Максим Чучмай, Іларіон Павлюк, Сергій Козицький, Левко Собчук²². Сенаторами від Волині стали: Михайло Черкавський, Даміан Гершатнський, Адольф Трускер, Лев Маркович, Олена Левчанівська²³. За уточненими даними Івана Пастернака з Волині депутатами до Сейму також стали Андрій Братунь і Борис Козубський²⁴.

Наступним важливим кроком у діяльності українського політикуму Холмщини та Волині стало утворення 22 листопада 1922 р. у Ковелі Української парламентської репрезентації (УПР, Українського Посольського та Сенаторського Клубу). Посольське товариство обрало головою Антона Васиньчука, заступниками – Самійла Підгірського, Микола Пирогова. Президію сенаторського угруповання очолили Олександр Карпінський та Михайло Черкавський. Також було обрано парламентську комісію, куди входили окрім керівників посольського та сенаторського клубу послі Павло Васиньчук, Борис Козубський, Яків Войтюк. Під час з'їзду український політикум прийняв резолюцію «про абсолютну солідарність у всіх питаннях національного характеру» УПР під час роботи в Сеймі та Сенаті, звернення до «Міністра справедливости [Міністра Юстиції]... в справі звільнення із тюрми арештованого посла Марка Луцкевича»²⁵.

28 листопада 1922 р. відбулися перші засідання Сейму та Сенату Другої Речі Посполитої. На першій шпальті «Нашого життя» зауважували: «то є великий день в життю всієї Річипосполитої Польської», адже від парламенту залежить низка сфер у державі республіканського устрою²⁶. Декілька українських представників, зокрема депутати Сергій Хруцький і Павло Васиньчук, сенаторка Олена Левчанівської ледь не втратили посольський мандат через те, що присягали українською («сказали по українському “Slubuje”»), тому змушені були повторити клятву польською. Натомість позитивним моментом для УПР було внесення до порядку денного наступного засідання Сейму питання щодо українського ув'язненого посла Марка Луцкевича²⁷. Депутата було арештовано 2 листопада 1922 р. за те, що під час агітації у двох селах Ковельського повіту в жовтні 1922 р. виступав за несплату податків, невиконання рішень адміністрації, але після обрання послом він отримав

²⁰ Крамар Ю. Парламентські вибори 1922 року в Польщі... С. 122.

²¹ Вибори до Сейму і Сенату // Наше життя. Красвий тижневик по справам політичним, культурним і суспільно-економічним (далі – Наше життя). 1922. 19 листопада. Ч. 12 (19). С. 1.

²² Ibid. С. 1.

²³ Ibidem.

²⁴ Пастернак Є. Нарис історії Холмщини і Підляшшя... С. 198.

²⁵ Конференція українських послів і сенаторів в Ковлю // Наше життя. 1922. 26 листопада Ч. 13 (20). С. 1.

²⁶ Од редакції // Наше життя. 1922. 3 грудня. Ч. 14 (21). С. 1.

²⁷ Відкриття Сейму і Сенату // Наше життя. 1922. 3 грудня. Ч. 14 (21). С. 2.

депутатський імунітет (недоторканість)²⁸. Тому на наступному засіданні Сейму 1 грудня 1922 р. А. Васиньчук, С. Підгірський, С. Маківка направили звернення щодо звільнення М. Луцкевича (та польського комуніста Стефана Круликівського), проте це питання завдяки більшості голосів проурядового блоку «П'ясту» (Polskie Stronnictwo Ludowe «Piast»; Польська народна партія «П'яст») і «Хієни» (Chrześcijański Związek Jedności Narodowej – ChZJN, Chjena; Християнський союз національної єдності) було відхилено і не виносилося на розгляд. Водночас на цьому ж засіданні всі українські депутати з Посольського клубу чи не вперше продемонстрували задекларовану єдність – під час голосування за обрання Маршалком Сейму Мацея Ратая (існували попередні домовленості, що проурядовий «П'яст» голосуватиме за) покинули залу у знак протесту проти політики «україножерства», яку провадив діяч, перебуваючи на посаді міністра освіти та віросповідання²⁹.

Тим часом у «Нашому житті» відзначали, що 1 грудня 1922 р. українські депутати задля кращої взаємодії із населенням Холмщини, Підляшшя, Волині та Полісся у Холмі та Луцьку відкрили «Секретаріат Укр. Посольського Клубу», який у свою чергу складався зі «шкільної, церковної, аграрно-економічної, політично-адміністративної, пресової та комісії самоврядування»³⁰.

Також газета повідомляла, що 9 грудня 1922 р. відбулося засідання усіх послів Сейму та Сенату – Народне зібрання з приводу обрання президента Другої Речі Посполитої. У результаті п'ятьох голосувань більшість проголосувала за Габрієля Нарutowича, його підтримали Блок національних меншин, Польська народна партія «Визволення» (Polskie Stronnictwo Ludowe «Wyzwolenie»), Польська соціалістична партія (Polska Partia Socjalistyczna), Національна робітничка партія (Narodowa Partia Robotnicza), частина «П'ясту». Натомість «Хієна» та праві угруповання Сейму і Сенату голосували за графа Мауриція Замойського³¹. Українські кореспонденти зауважували, що праві партії підтримували М. Замойського, який впевнено перемагав у трьох попередніх голосуваннях, проте завдяки частковій підтримці «П'ясту» та Блоку національних меншин перемогу отримав Г. Нарutowич³². Супроти такого вибору виступили християнські демократи («Хієна») та ендеки (Związek Ludowo-Narodowy – Народно-національний союз), які не лише відмовились співпрацювати з новим президентом, а й розпочали кампанію виступів проти нього, заявляючи, що Нарutowича обрали не поляки, лише послы та сенатори польської національності можуть приймати рішення щодо посади президента (хоча такі заяви суперечили Конституції)³³.

Далі у «Нашому житті» зазначали, що ввечері 9 грудня 1922 р. після засідання натовп протестувальників зібрався перед Сеймом, викрикуючи ворожі гасла, а в ніч з 9 на

²⁸ Власюк О. Кримінальне переслідування українських послів Польського сейму (1922-1927 рр.) // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Держава і армія». 2011. № 693. С. 159.

²⁹ З Сейму Польського // Наше життя. 1922. 10 грудня. Ч. 15 (22). С. 2.

³⁰ Васиньчук А., Войтюк Я. До відома населення Холмщини, Підляшшя, Полісся й Волині // Наше життя. 1922. 10 грудня. Ч. 15(22). С. 1.

³¹ Польське Народне Зібрання і обрання Президента // Наше життя. 1922. 17 грудня. Ч. 16 (23). С. 2.

³² Ibidem.

³³ Zabójstwo pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej // Dziurok A., Gałęzowski M., Kamiński Ł., Musiał F. Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918-1989. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2014. URL: <https://www.polska1918-89.pl/zycie-polityczne-w-polsce-pierwszych-lat-niepodleglosci,23.html>

10 грудня «одбулись походи маніфестаційні і віча “хісни”». 11 грудня у день складання присяги нового президента активісти правиці неподалік Сейму «утворили свої кордони і, крім послів правиці нікого не пускали», викрикували образи в сторону Г. Нарутовича та навіть кидали грудки снігу³⁴. У газеті зауважували, що поступово настрої у Варшаві радикалізувалися – відбувалися сутички між прихильниками лівиці та правиці, а керівники партій і сеймових клубів закликали активістів зберігати спокій (часто – безуспішно)³⁵. У цій напруженій атмосфері, спровокованій правими угрупованнями, 16 грудня президента було вбито у приміщенні Товариства заохочення образотворчих мистецтв (Towarzystwo Zachęty do Sztuk Pięknych; галерея «Захента»). Повідомлялося, що замах на Г. Нарутовича здійснив художник Елігуш Невядомський, палкий прихильник національної демократії³⁶. У зв'язку з вбивством президента у Варшаві було оголошено надзвичайний стан, військово командування виступало із закликом зберігати спокій у війську³⁷.

Згодом видання відзначало, що в ніч з 16 на 17 грудня маршалок Сейму М. Ратай, виконуючи обов'язки заступника президента, запропонував генералу Владиславу Сікорському сформувати й очолити новий Кабінет міністрів. Після згоди останнього був сформований новий уряд, а сам генерал В. Сікорський посів пост «Голови Ради Міністрів та внутрішніх справ». Увечері 17 грудня В. Сікорський, як новий прем'єр міністр, виголосив відозву до населення «з закликом до спокою і мирної праці»³⁸.

Українські дописувачі «Нашого життя» повідомляли, що у відповідь на цю складну суспільно-політичну ситуацію Українська Парламентська Репрезентація також ухвалила Комунікат, наголошуючи, що «це політичне вбивство є виразом незадоволення, поверненого також і проти нас – українців. Статті правої польської преси переповнені образливими випадками проти нас... Ми звертаємось до нашого народу с покликком зберегти спокій в краю, не приймати участі в партійній боротьбі братнього польського народу зкупчитись навколо свої організації і правних представників»³⁹.

Пізніше у газеті писали, що 20 грудня 1922 р. на черговому засіданні Народного Зібрання обрано нового президента Другої Речі Посполитої Станіслава Войцеховського (висував блок «Г'яст», завдяки підтримці Блоку національних меншин отримав більшість, і переміг висуванця від правих сил – Казимира Моравського)⁴⁰. Президент С. Войцеховський опісля обрання мав би сформувати новий уряд, який би підтримувала більшість парламенту. Проте не було чітко сформованої президентської більшості, відтак новий президент погодився на подальше функціонування «правительства переходового позасеймового ген. Сікорського». У січні 1923 р. відбулась нарада Сікорського з керівниками польських партій щодо створення «польської більшості в Сеймі»⁴¹. Також у цей період відбувались переговори правих сил Сейму із г'ястовцями щодо можливості утворення

³⁴ По виборі Президента // Наше життя. 1922. 17 грудня. Ч. 16 (23). С. 2.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Zabójstwo pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej...

³⁷ Вбивство президента Нарутовича // Наше життя. 1922. 27 грудня. Ч. 17 (24). С. 1.

³⁸ Новий уряд. Ген. Сікорський // Наше життя. 1922. 27 грудня. Ч. 17 (24). С. 2.

³⁹ Комунікат Української Парламентарної Репрезентації // Наше життя. 1922. 27 грудня. Ч. 17 (24). С. 2.

⁴⁰ Засідання Сейму 20 грудня ц.р. // Наше життя. 1922. 27 грудня. Ч. 17 (24). С. 2.

⁴¹ Політичні перспективи // Наше життя. 1923. 14 січня. Ч. 3 (27). С. 2.

більшості, яка би гарантувала стабільність⁴². На думку редакції часопису «Наше життя» ініціатива щодо переговорів належала «П'ясту». Водночас «П. Вітосу ходить лише о притягнення до тої польської більшості Визволених, на угоду з яким пішло би ліве крило правих». Автори статті вбачали головним завданням цієї «польської більшості» зведення нанівець «всякого впливу на Сеймове законодавство Клюбів нац. меншостей і крайньої лівих»⁴³.

19 січня 1923 р. прем'єр-міністр Другої Речі Посполитої генерал В. Сікорський виступив із розлогою «програмною промовою», в якій звернув увагу на нестабільність у державі, викликану вбивством попереднього президента, проблему наповнення «скарбу» (держбюджету), відтак поданий перелік заходів, зокрема нових податків. Також було порушено питання діяльності національних меншин, які згідно Конституції «без якої б то ні було ріжниця, не тільки забезпечення і спокій і рівність відносно прав, але також повну можливість розвитку культурного, а в решті свободу плекання своїх окремішностей мовних і визняньових». Напередодні голосування за уряд В. Сікорського 23 січня 1923 р. А. Васиньчук мав зустріч із прем'єром щодо вимог українській меншині⁴⁴. Обговорювалось питання українського шкільництва, православної церкви та допуску українців до державної служби. Цілком ймовірно, що прем'єр надав певні обіцянки щодо поступок українцям у культурно-освітній і соціально-економічній сфері, проте на думку польського дослідника українського походження М. Шуміла, досі не зрозуміло чи справді існувала так звана «угода між українським клубом та урядом Сікорського». Хоча завдяки певним домовленостям українські послы голосували за підтримку уряду В. Сікорського⁴⁵.

У «Нашому житті» відзначали, що в результаті із розлогою відповіддю на експозе прем'єр-міністра виступив Семен Підгірський – тодішній заступник голови Українського посольського клубу. У своїй промові, яку він виголосив українською, незважаючи на незадоволені вигуки зі сторони польських депутатів, зауважував, що він український народ, «ґрунтуючись на загально визнаному праві народів на самовизначення», зокрема і в лиці представників «українського народу» Волині, Холмщини, Підляшшя і Полісся, прагне до «відродження самостійної Укр. Держави». Проте, усвідомлюючи фактичний стан речей український посол наголошує на готовності до «співпраці з народом пол. І всіма народами, які входять в склад Річпосполитої Польської». Відтак українські представники Посольського клубу «відносно влади цілком льяольні і хотіли б, щоб та влада до нас була льяольна»⁴⁶.

Згодом у газеті повідомляли, що 26 січня 1923 р. на засіданні «Скарбової бюджетової комісії» ухвалено тимчасовий трьохмісячний бюджет. Тому після його затвердження посол Павло Васиньчук, апелюючи до заяви прем'єра про підтримку національних меншин в Другій Речі Посполитій, вніс на розгляд комісії заяву щодо покращення становища українського шкільництва. Зокрема пропонувалось виділити кошти на організацію Української учительської семінарії на Волині, підтримку Української приватної гімназії в

⁴² Zabójstwo pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej...

⁴³ Політичні перспективи // Наше життя...

⁴⁴ Експозе прем'єр-міністра (програмна промова) ген. Сікорського 19/1 в Сеймі // Наше життя. 1923. 28 січня. Ч. 5 (29). С. 1-2.

⁴⁵ Szumilo M. Anton i Pawło Wasynczykowic – ukraińscy działacze narodowi z Chełma... С. 59-60.

⁴⁶ Промова в Сеймі на експозе Прем'єра Сікорського посла С. Підгірського // Наше життя. 1923. 4 лютого. Ч. 6 (30). С. 1.

Луцьку та українського шкільництва та дитячих притулків загалом. Ці резолюції викликали жваве обговорення, тому П. Васиньчук заявив, що від розгляду цього та інших питань буде в подальшому «залежити даліше відношення до Правительства». У результаті ці відозви українського та білоруського клубу були передані до подальшого розгляду урядові під час обговорення бюджету 1923 р.⁴⁷. Натомість послі Хома Приступа, Семен Любарський підняли питання хаотичного господарювання та надмірного бюрократизму «Міністерства Робіт Публичних», недостатнього фінансування та виділення будівельних матеріалів для відновлення житлового та господарського фонду українських мешканців на Волині, Холмщині, Підляшші та Поліссі, Східній Галичині⁴⁸.

Українські кореспонденти наголошували, що проблематику виділення коштів на освітні потреби білоруської та української громад знову були підняті у Сеймі під час засідання 7 лютого, на якому обговорювався «бюджетний прелімінар» (план попереднього бюджету). Посол Павло Васиньчук у своєму виступі проаналізував ключові напрямки видатків у майбутньому бюджеті, наголосивши на тому, що уряд, не дотримався своїх обіцянок і не вніс до розгляду питання про підтримку національно-культурних потреб у галузі шкільництва та допомоги дітям-сиротам, тому у своїх двох резолюціях (попередньо поданих) знову просить внести ці питання та закласти кошти на їх реалізацію. У завершальній частині П. Васиньчук знову апелював, що УПР є лояльна до нового уряду В. Сікорського: «Помимо поважних застережень, які робимо в прелімінару, не хочемо одмовляти правительству в піддержці»⁴⁹. 6 березня 1923 р. відбулось засідання Освітньої комісії Сейму, на якій також розглядалися освітні резолюції П. Васиньчук, у результаті це звернення було прийняте без змін, однак направлене на подальший розгляд до Бюджетної комісії⁵⁰.

Слід зауважити, що Українська Парламентська Репрезентація, як це видно і з пресових матеріалів «Нашого життя», не залишалась осторонь і суспільно-політичних процесів щодо українців Галичини. Зокрема, в особі «Хоми Приступи і товаришів з клубу українського в справі політичних арештів в Східній Галичині» 26 січня 1923 р. підготувала відозву до Уряду із проханнями про звільнення тих, хто не отримав конкретного обвинувачення, а засуджених – амністувати, створення слідчої комісії «з представників Міністерств Справедливости, Справ Внутрішніх і представників Сейму», яка б розслідувала «масові арешти селян, робітників і інтелігенції української національності»⁵¹.

Ще одним напрямком діяльності Української Парламентської Репрезентації, як писали у газеті, були звернення до Уряду (27 березня 1923 р. мав відбутись розгляд у Сеймі «проект засади реформи рільної») щодо протидії «заборони приватним парцеляційним спілкам, володіючим здобувати маєтки... провадження хаотичної парцеляції і розпродажі парцелів» доволі часто не місцевим власникам, що сукупно провадить до «спекуляції і

⁴⁷ З діяльності Україн. Парл. Клубу Холмщини. В справі одпуску кредитів на укр. шкільництво і притулки // Наше життя. 1923. 4 лютого. Ч. 6 (30). С. 2.

⁴⁸ Наглий внесок послів Хоми Приступи, Семена Любарського... // Наше життя. 1923. 4 лютого. Ч. 6 (30). С. 2.

⁴⁹ Промова пос. Павла Васиньчука в Сеймі Річпосполітої Польської дня 7-го лютого при дискусії над бюджетовим прелімінаром // Наше життя. 1923. 25 лютого. Ч. 9 (33). С. 2-3.

⁵⁰ За рідну школу // Наше життя. 1923. 18 березня Ч. 12 (36). С. 2.

⁵¹ Наглий внесок Хоми Приступи і товаришів з клубу українського в справі політичних арештів в Східній Галичині // Наше життя. 1923. 4 лютого. Ч. 6 (30). С. 2.

колонізації», нехтуючи правами малоземельних місцевих мешканців⁵².

Згодом, як відзначали у «Нашому житті», 16 березня 1923 р. відбулось урочисте засідання польського Сейму (були присутні президент, уряд і дипломати різних держав) з нагоди рішення Ради Послів держав Антанти про приєднання Східної Галичини до Другої Речі Посполитої. Українські та білоруські послы покинули залу засідання на знак протесту з цього рішення⁵³. 18 березня у Львові відбулась українська маніфестація проти рішення Ради послів Антанти, на якій також був присутній український посол Марко Луцкевич⁵⁴. Зауважувалося, що в УПР ще до рішення Найвищої Ради Антанти все більш виразно звучала пропозиція солідаризації з українством Східної Галичини, проти виступав її голова А. Васиньчук⁵⁵. Водночас у тижневику «Наше життя» обережно заявили: «В останні часи в Україні. Парляментарному Клубі відбувся повний перегляд стосунків до уряду і майбутньої тактики Клубу, що викликано ігноруванням владою інтересів репрезентованого населення. Врешті головою Україн. Посол. Клубу обрано пос. С. Підгірського (замісць А. Васиньчука)»⁵⁶.

Пізніше у газеті повідомляли, що 17 травня 1923 р. було утворено нову коаліцію – сеймова більшість між Польською народною партією «П'яст», Християнським союзом національної єдності «Хієна», яка стала підсумком прагнень Віцентія Вітоса про організацію «польської парламентської більшості»⁵⁷. Угода (інша назва так званий Лянцкоронський пакт) головню стосувалась засад внутрішньої та зовнішньої політики держави, земельної реформи⁵⁸. Об'єднані центроправоцентриські сили сформували новий уряд на чолі із В. Вітосом, головним завданням якого було стабілізувати державний бюджет, зокрема налагодити систему надходження коштів⁵⁹. «Наше життя» відзначало, що Семен Підгірський, тодішній голова Українського Посольського Клубу, виголошуючи відповідь на звернення новопризначеного прем'єр-міністра Вітоса, вкотре звернув увагу на важке становище українського селянства, проблему колонізації, проблеми українського шкільництва та православної церкви, які досі потребують суттєвої допомоги. Підсумовуючи, політик доволі обережно зауважив, що «до теперішнього уряду – уряду польської реакції, ми не маємо довіря»⁶⁰. Таким чином УПР на чолі з новим лідером стало опозиційним до уряду.

Водночас слід зауважити, що у часописі «Наше життя», поруч із висвітленнями діяльності Української парламентарної репрезентації загалом у рамках парламенту Другої Речі Посполитої, увагу приділяли (хоч і дещо менше) процесам всередині самої УПР.

⁵² Наглий внесок посла Антона Васиньчука в справі заборони приватним парцеляційним спілкам, володіючим здобувати мастки // Наше життя. 1923. 4 березня. Ч. 10 (34). С. 2.

⁵³ З Сейму Польського. Протест Українців і Білорусів // Наше життя. 1923. Ч. 13 (37). 25 березня. С. 2.

⁵⁴ Феод. Герес. Україн. маніфестація во Львові // Наше життя. 1923. 1 квітня. Ч. 14 (38). С. 1.

⁵⁵ *Szumilo M.* Anton i Pawło Wasyńczykowie – ukraińscy działacze narodowi z Chełma... С. 60.

⁵⁶ З Сейму Польського. Ревізія тактики Укр. Парлям. Клубу // Наше життя. 1923. 1 квітня. Ч. 14 (38). С. 2.

⁵⁷ З польських справ. Побіда Вітоса. Офіційне повідомлення про створення сеймової більшості // Наше життя. 1923. 27 травня. Ч. 22 (46). С. 2.

⁵⁸ *Bereza T., Bukala M.* Wincenty Witos (1874-1945). Kraków: Instytut Pamięci Narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2015. S. 10-11.

⁵⁹ *Ibid.* S. 11.

⁶⁰ Промова Голови Українського Посольського Клубу пос. Самійла Підгірського над експозе прем. Вітоса в Сеймі 2 червня ц.р. // Наше життя. 1923. 23 червня. Ч. 26 (50). С. 2.

Зокрема зауважувалося, що у березні 1923 р. відбулась зміна керівництва Парламентської Репрезентації, яка, як відзначали в газеті, по суті була спровокована пасивністю очільника А. Васиньчука, котрий не був готовий висловити підтримку галицькому українству, намагаючись не конфліктувати із владою Другої Речі Посполитої⁶¹. Зрештою, не лише зміна керівництва, а й голосування проти нового державного бюджету у травні 1923 р.⁶² ознаменувала перехід в опозицію до владної верхівки українських парламентарів.

Із весни 1923 р. галицька УСДП дедалі частіше почала впливати на УПР. У результаті, про що повідомляли й в «Нашому життя», 23 травня 1923 р. утворено в Українському сеймовому клубі автономну соціалістичну фракцію, до якої увійшли «Я. Войтюк, А. Пашук, Х. Приступа, Й. Скрипа, П. Васинчук, М. Чумай, дещо пізніше до неї вступили С. Маківка, В. Мохнюк і А. Братунь»⁶³. Такі політичні пертурбації відобразилися й на ідейному навантаженні газетних матеріалів – вони значно «полівішали», дедалі частіше події аналізувалися з точки зору «класового підходу», а земельному питанню, а точніше вимозі передачі селянам землі без викупу, що було ключовим для основи електорату з числа малота безземельних селян, приділялося на шпальтах видання ще більше уваги. Зрештою, 26 серпня 1923 р. на сторінках газети опублікували організаційний союз УСДП, затверджений ще 18 березня. У документі партія проголошувала себе захисником «не лише Галичини, а й Волині, Холмщини, Полісся і Підляшшя, поширювала свою діяльність на українські землі під Польщею, щоб «дорогою класової боротьби... постройти соціалістичний суспільний лад»⁶⁴.

Тим часом у виданні відзначали, що діячі з осередку П. Васиньчука готували проведення Соціалістичного конгресу Волині, Полісся, Підляшшя і Холмщини, який однак заборонила проводити поліція, тому 17 листопада 1923 р. в Луцьку відбулася лише нарада. Під час її роботи було прийнято рішення про створення обласної організації УСДП Волині, Холмщини, Полісся і Підляшшя з центром у Луцьку, обрано діячів, які згодом увійшли до управи УСДП. Це зокрема депутати соцфракції (Я. Войтюк, А. Пашук, Х. Приступа і М. Чумай), а С. Маківка став заступником члена управи, яких було обрано на розширеному засіданні Головної управи УСДП 9 грудня 1923 р.⁶⁵.

Водночас варто зауважити, що частина УПР, яка сповідувала праві погляди, й інші парламентарі, які тяжіли до правих поглядів, зблизились з галицькою Українською Народною Трудовою Партією (УНТП). На початку 1923 р. між урядом ЗУНР в еміграції та УНТП посилювалось напруження, яке збільшилося після Рішення Антанти про передання Галичини, супроти чого виступала й УНТП⁶⁶. 21 травня 1923 р. відбувся з'їзд УНТП, під час якого було виголошено протест щодо рішення Ради послів Антанти, ухвалено прийняття курсу «реальної політики», яка також передбачала прагнення територіальної автономії «для всіх українських земель у межах Польської держави»⁶⁷. А у самій роботі з'їзду взяли участь

⁶¹ Szumilo M. Anton i Pawło Wasylńczykowie – ukraińscy działacze narodowi z Chełma... С. 60.

⁶² Крамар Ю. Парламентські вибори 1922 року... С. 123.

⁶³ Райківський І. Перехід галицької УСДП... С. 47.

⁶⁴ Райківський І. Перехід галицької УСДП у комуністичний табір на початку 1920-х рр. // KOMUNIZM: System – Ludzie – Dokumentacja. Rocznik Naukowy. 2015. Nr. 4. S. 43.

⁶⁵ Ibid. S. 47.

⁶⁶ Зайцев О. Українська Народна Трудова Партія (1919-1925) // Україна Модерна. 2002. Вип. 7. URL: <http://prima.lnu.edu.ua/Subdivisions/um/um7/Statti/2-ZAJTSEV%20Oleksandr.htm>

⁶⁷ Ibidem.

делегати з Української парламентської репрезентації (головував Самійло Підгірський, а послы Василь Дмитріюк, Борис Козубський і Сергій Хруцький, сенатор Михайло Черкавський увійшли до УНТП). Однак цей новий курс УНТП, спрямований на автономію, зазнав краху опісля рішення Ради Антанти і переходу проурядових кіл Другої Речі Посполитої до програми «національної асиміляції меншин»⁶⁸.

Натомість на сторінках часопису «Наше слово» редакція чимало уваги приділила роботі Третього Українського Народного З'їзду в Холмі, який пройшов 28 травня 1923 р. Слід зауважити, що статті про З'їзд були нагадуванням про його скликання, або ж інформаційними повідомленнями про ключові обговорені теми без детальнішого висвітлення ситуації всередині УНР: «В справі політичної ситуації і завдання часу реферував посол Пав. Васиньчук, дає подробиць аналіз сучасної політ. ситуації. Окреслив відношення польських реакційно-шовіністичних кермуючих сфер і преси до українського народу в Польщі взагалі і до сучасного з'їзду з окрема... Павло Васиньчук вказує на необхідність створення сильних організацій, при відсутності котрих сильна боротьба є неможливою. Організована боротьба мусить йти певною дорогою та мати певні витичні віхи». Також на З'їзді було задекларовано, що «одиноким демократичним виходом для упорядкування життя укр. населення земель Холмщини, Підляшшя, Полісся, Волині і Східної Галичини в Польщі є об'єднання цих укр. земель на началах націон. територіальної автономії»⁶⁹.

У підсумку на З'їзді було прийнято низку резолюцій, які стосувались різних сфер життя української громади: шкільництво, повернення церков та їх майна, господарювання й отримання земельних наділів. Також було обрано Комітет з представників усіх повітів Холмщини та Підляшшя, який мав стати «політичної репрезентацією і керуючим органом укр. населення», тобто надпартійною надбудовою, яка б керувала організованим життям громади⁷⁰. Також було обрано президію та сформовано комісії із різних напрямків (будови Народного дому в Холмі, фінансова, шкільна, економічна). Зокрема, до складу президії увійшли – І. Скрипа (голова), Я. Войтюк та А. Рочняк (заступники), І. Новосад (скарбник), М. Ваврисевич (секретар)⁷¹.

Робота цього Комітету не принесла суттєвих здобутків, проте, як зауважував український дослідник Юрій Перга, вона була вагомим кроком у суспільно-політичній діяльності українців Холмщини, Підляшшя та Волині, які прагнули об'єднатись задля вирішення спільних проблем, незважаючи на партійні розбіжності, хоча вони й по-суті і не дали можливості реалізувати задекларовані постулати⁷².

Іншим важливим питанням, яке висвітлювала редакція газети «Наше слово», були посольські віча, тобто зустрічі українських послів із виборцями протягом літа 1923 р. У цей період відбулась низка зібрань-обговорень із місцевими громадами Холмщини та Підляшшя, а також Волині. 8 липня у Тарногороді пройшло віче послів А. Васиньчук і С. Любарського, які прозвітували про свою роботу в Сеймі, а опісля було обговорено питання самоврядування. Цього ж дня на зустрічі у с. Косині Володавського повіту обговорювали питання жіночого руху. У ній взяла участь майже дві тисячі осіб із

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ III Україн. Народний З'їзд в Холмі // Наше життя. 1923. 3 червня. Ч. 23 (47). С. 1-2.

⁷⁰ Ibid. С. 2.

⁷¹ Український Народ. Комітет Холмщини і Підляшшя // Наше життя. 1923. 23 червня. Ч. 26 (50). С. 1.

⁷² Перга Ю. Суспільно-політичне життя українців Холмщини та Підляшшя 1918-1939 рр.... С. 83.

Підляшши⁷³. Також 8 липня відбулась багаточисельна зустріч (були присутні приблизно тисяча осіб) із послом Козицьким у с. Мокрому, що на Дубенщині. 12 липня пройшли «справоздавчі віча» С. Маківки та С. Хруцького у селах Сосновиця та Лашців (Томашівського повіту) відповідно. 15 липня С. Хруцький зустрічався із виборцями у селах Верщиці та Шлятині Томашівського повіту. Натомість 20–23 травня пройшли посольські віча у м. Горохові, що на Волині⁷⁴.

Можна припустити, що такі велелюдні посольські віча продемонстрували не лише активність виборців, а й їх наростаюче розчарування та радикалізацію поглядів, яку також поділяли і самі послы. Під час роботи літньої сесії Сейму 1923 р. у ході дискусії над тимчасовим тримісячним бюджетом посол П. Васиньчук виступив із критичним зауваженнями щодо роботи міністерства освіти та фінансів⁷⁵. Опісля прийняття Сеймом 4 серпня закону «про маєтковий податок» (протягом 3 років від 1924 р. усі польські громадяни мали сплатити одноразово із рухомого та нерухомого майна податок, очікувана сума якого мала сягати мільярд золотих франків) зі ще більш гострою заявою виступив голова Українського Посольського клубу⁷⁶. Як відзначали в газеті, С. Підгірський від імені Українського та Білоруського Посольських клубів висловив незадоволення з приводу впровадження цього закону, прирівнявши новий податок із даниною. Водночас зауваживши, що опісля 4-річного «польського панування» українці та білоруси, здебільшого інтелігенція, «не мають громадянства, а тим самим позбавлені всіх громадянських і політичних прав». Громадські діячі, як і громади безправні та збіднілі, не кращий стан справ у шкільництві, в якому відбувається активна полонізація. Підгірський також наголошував, що невіршеним залишається й земельне питання, адже відбувається насильна та пришвидшена колонізація українських і білоруських земель. Відтак «з огляду на це, народ український і білоруський не почуваються до обов'язку відносно Польської держави платити надзвичайні данини». Тому, як зауважили в газеті, не маючи змоги перешкодити ухвалі цього закону, українські парламентарі зняли з себе відповідальність за його втілення⁷⁷.

У середині вересня 1923 р. після фактично року роботи БНМ у Сеймі та Сенаті в «Нашому житті» вкотре з'явилась примітка про невиконання вимог українського народу, зокрема відкриття мережі українських шкіл і культурних установ, допомоги у відбудові краю, відкритті церков. Українське представництво у парламенті виразно заявило про низку вимог, натомість «польські політики, польське суспільство, як і досі – глухе на ці домагання і в найліпших випадках устами своїх міністрів – почекайте. Все, як було, все – по-старому, нічого не змінилось»⁷⁸.

Врешті, підсумовуючи перший етап діяльності українських парламентарів (з 3 грудня 1922 по вересень 1923 рр.) у газеті подавався перелік завдань і заходів, які слід реалізувати. Підраховано кількість звернень, прохань. Було зауважено про низку проблем,

⁷³ *Надбужний Пилип*. Посольські віча // Наше життя. 1923. 15 липня. Ч. 29 (53). С. 2–3.

⁷⁴ Посольські віча // Наше життя. 1923. 5 серпня. Ч. 32 (56). С. 1–2.

⁷⁵ З Сейму // Наше життя. 1923. 12 серпня. Ч. 33 (57). С. 3.

⁷⁶ Маєтковий податок (данина) // Наше життя. 1923. 12 серпня. Ч. 33 (57). С. 3.

⁷⁷ Заяви Голови Українського Посольського С. Підгірського в Сеймі в справі маєткового податку // Наше життя. 1923. 12 серпня. Ч. 33 (57). С. 3.

⁷⁸ Без змін // Наше життя. 1923. 16 вересня. Ч. 38 (62). С. 1.

зокрема організаційного та фінансового характеру⁷⁹.

Отже, у той час, коли галицькі українці вирішили бойкотувати вибори до сейму та сенату Другої Речі Посполитої, українська політична еліта Холмщини, Підляшшя, Волині та Полісся не лише вирішила брати у них участь, але й активно висувала своїх кандидатів в обидві палати органу законодавчої влади, які отримали перемогу в усіх виборчих округах, де більшість становили українці краю. Газета «Наше життя», редакція якої після тривалих заборон зі сторони офіційної влади, таки зуміла з 1921 р. налагодити регулярний щотижневий випуск видання, по суті перетворилася чи не на єдиний на той час пресовий майданчик, де повноцінно, наскільки це було можливим, репрезентувалася робота українських депутатів до сейму та сенаторів. Остання послідовно характеризувалася як активна та цілеспрямована, зокрема багато уваги приділялося виступам у Сеймі та Сенаті, зверненням, відозвам з приводу політичної ситуації у державі. В газеті відзначалося, що початок функціонування УПР був складним з точки зору проблем організаційного характеру, несприятливими була напружена політична ситуація опісля замаху на президента Г.Нарутовича. Наголошувалося, що нові виклики та труднощі у парламентській діяльності постали після обрання нового президента С. Войцеховського та формування правоцентристської правої більшості й уряду В. Сікорського. Лояльність і підтримка українських парламентарів, яку вони продемонстрували спершу щодо уряду, поступово нівелювалася байдужістю влади щодо базових вимог відносно налагодження українського освітньо-просвітнього процесу, відкриття церков, отримання земельних наділів тощо. Тижневик також публікував замітки про ключові для українства Другої Речі Посполитої події – рішення послів Найвищої Ради Антанти щодо приєднання Галичини до Республіки Польща. Натомість менше уваги зосереджено на зміні керівництва УПР і подальшому розколу, радикалізації настроїв всередині репрезентації.

Поруч із відтворенням трансформацій суспільно-політичних реалій 1922-1923 рр. на Холмщині, Підляшші, Волині та Полісся змінювалася і сама газета, яка з видання, яке восени 1922 р. репрезентувала діяльність усіх представників УПР у парламенті Другої Речі Посполитої, поступово перетворювалося на пресовий орган автономного соціалістичного осередку на чолі із П. Васиньчуком, до якого також входили Я. Войтюк, А. Пашук, Х. Приступа, Й. Скрипа, П. Васиньчук, М. Чучмай, С. Маківка, В. Мохнюк і А. Братунь. Це середовище розпочало активну співпрацю із галицькою УСДП і в результаті фактично долучилися до формування її мережі на Волині та Холмщині. Такі політичні пертурбації відобразилися і на ідейному навантаженні газетних матеріалів – вони значно «полівішали», дедалі частіше події аналізувалися з точки зору «класового підходу», а земельному питанню, а точніше вимозі передачі селянам землі без викупу, що було ключовим для основи електорату з числа мало- та безземельних селян, приділялося на шпальтах видання ще більше уваги. Зрештою, цей процес був двостороннім – газета стала найпопулярнішою серед українців Холмщини, Підляшшя, Волині та Полісся. Це вплинуло і на політичну складову – саме середовищу, очолюваному П. Васиньчуком, вже через рік вдалося створити Українське соціалістичне об'єднання «Селянський Союз», яке за допомогою пропагування своїх поглядів шляхом преси поруч із використанням мережі «Рідної хати» української

⁷⁹ Косоноцький В. Короткий нарис праці Української Парламентарної Репрезентації. За час 3-го грудня 1922 р. по серпень 1923 року // Наше життя. 1923. 30 вересня. Ч. 40 (64). С. 2-3.

суспільно-культурної просвітницької організації, змогло розбудувати найбільший український партійний осередок на північно-західних українських теренах із розвинутою системою повітових та окружних комітетів, а газети «Наше життя» судилося стати пресовим органом нової політичної сили у контексті суспільно-політичних процесів вже середини 1920-х рр.

Tetiana Bortnik

Activities of the Ukrainian politicians of Kholm Region, Pidlashia Region and Volyn Region on the pages of magazine «Nashe Zhyttia» in 1922-1923

Abstract: The activity of Ukrainian representatives of the Bloc of National Minorities from Kholm region and Pidlashia region and Volyn region in 1922-1923 is presents. In particular delegate of Ukrainian Parliamentary Representation (UPR), the so-called «Ukrainian Ambassadors' and Senators' Club».

It is claimed that the new political realities, the UPR, led by A. Vasynchuk and the left wing of the Polish Parliament, supported first President Gabriel Narutowicz, and then – Stanislaw Wojciechowski. It is noted that the political course of the Ukrainian politicum was continued in support of the government of Wladyslaw Sikorsky. Otherwise Sikorsky raised the issue of the functioning of the rights of national minorities before of the vote for his candidacy.

The materials from the weekly magazine «Nashe Zhyttia» were analyzed, also the most common directions of work of Ukrainian deputies were singled out. In particular appeals to the relevant Seimas commissions to financing of the restoration of war-torn farms, Ukrainian schools, the reconstruction of Orthodox churches, and so on.

The problem of UPR's split, and the change of leader of UPR to Semyon Lyubarsky, the gradual transition to the opposition to Polish authorities is also highlighted. It was noted that one of the main reasons for the party's changes was A. Vasynchuk's position on the decision of the Council of Entente Ambassadors to join Galicia to Poland, his unwillingness to publicly condemn such actions.

Keywords: weekly magazine «Nashe Zhyttia», Kholm Region, Pidlashia Region, Volyn Region, Bloc of National Minorities, Ukrainian Parliamentary Representation (UPR)